

Yapay Zekânın Türkçe Eğitime Etkisi 8

Melike Erdil¹

Özet

Doğa bilimleri, sayısal bilimler ve sosyal bilimler olmak üzere bilimsel gelişmeler üç ana sınıflandırma kapsamında ilerlemektedir. Bilim, disiplinler arası birçok konuyu ele almaktadır. Bu konulardan biri de yapay zekâdır. Yapay zekâ günümüzde birçok bilim dalının araştırma konusu hâline gelmiştir. Peki, yapay zekâ nedir? 1950 yılına dayanan tarihi geçmişiyle neden 2025 yılında popüler hâle gelmiştir ve farklı bilim dallarını nasıl etkisi altına almayı başarmıştır? Bu araştırmada, bu soruların yanıtlarına verilecektir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman incelemesi tekniğiyle veriler elde edilmiştir. Çalışma, yapay zekânın tarihi gelişimine, yapay zekâ üzerine yapılan bilimsel çalışmalara, eğitimde yapay zekâ uygulamalarının neler olduğuna ve yapay zekânın Türkçe eğitimindeki etkisine yer verilecektir. Güncel kaynaklar üzerinden yapılan bu araştırmayla, yapay zekânın Türkçe eğitimindeki yerine, eğitim sürecindeki rolüne değinilmiş ve bu kapsamda önerilere yer verilmiştir.

1.Yapay Zekâ ve Tarihi Gelişimi

Bilim dalları üçe ayrılmaktadır. Bu bilim dalları; doğa bilimleri (fizik, kimya, biyoloji, yer bilimleri, astronomi), sayısal bilimler ve sosyal bilimlerdir. Bilim, disiplinler arası birçok konu üzerinde araştırma yapmaktadır. Bu konulardan biri de yapay zekâdır. Günümüzde yapay zekâ, bu 3 bilim dalını da etkisi altına almayı başarmıştır.

Peki, yapay zekâ nedir? İngiliz matematikçi ve bilgisayarın kurucusu olarak anılan Alan Turing 1950 yılında yayımladığı “Computing Machinery and Intelligence” isimli makalesinde, Turing Testi olarak da bilinen test kapsamında yaptığı bir deneye yer vermiştir. Deneyde, bir test uzmanı vardır. Test uzmanı, hem bilgisayar hem de bir insanla haberleşmeye başlar. Ancak, uzman, bilgisayarın mı insanın mı yanıt verdiğini bilmez ve haberleşme

1 Öğretim Görevlisi Doktor, Gebze Teknik Üniversitesi Rektörlük Türkçe Hazırlık Bölümü, merdil@gtu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8146-2183

anında bu bilgi, uzmandan gizlenir. Test uzmanının haberleştiği bilgisayar ile insanın verdiği yanıtlar, ölçmede şeffaflık ilkesiyle bir ekrana yansıtılır. Deneyin sonunda bilgisayarın da bir insan gibi yanıt verdiği bulgusuna erişilmiştir. Bu deneyin ardından Turing Testi başarıyla geçmiş olur. Turing bu deneyinde, insanların düşündüğü gibi makinelerin de düşünebilme ihtimalini sorgulamıştır.

MIT Bilgisayar Bilimleri Laboratuvarı yöneticilerinden biri olan fizikçi ve bilgisayar bilimcisi Edward Fredkin, BBC ile yaptığı bir söyleşide “tarihte üç büyük olayın olduğunu, birincisinin kâinatın oluşumu, ikincisinin yaşamın bir başlangıcı olduğunu ve üçüncüsünün ise yapay zekânın ortaya çıkması” olarak yapay zekânın önemine değinmiştir.

Pirim (2006, s. 83), ‘yapay zekânın’ tarihi kronolojisini oluşturmuş ve 5 başlık altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmalar şunlardır:

Tarih Öncesi Dönem: Binler yıl önce yunan mitolojisinde rüzgâr tanrısı zannedilen Daedalusun “yapay-insan” teşebbüsü.

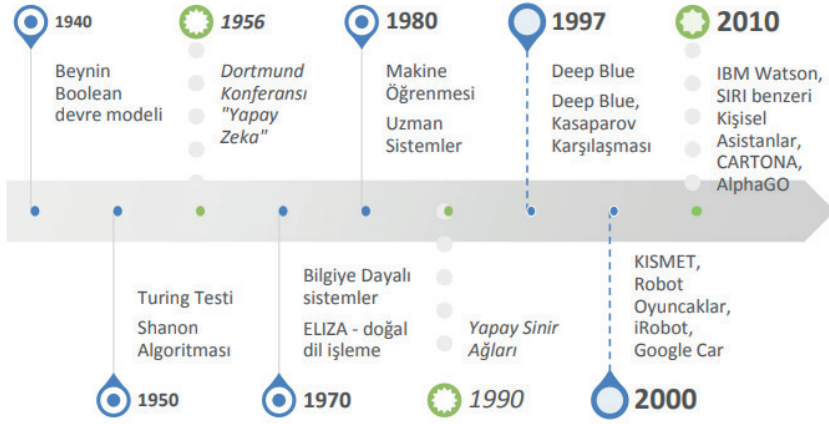
Karanlık Dönem (1965-1970): Bu dönemde çok az bir gelişim elde edilebilmiştir. Bilgisayar uzmanları düşünen bir mekanizma geliştirerek, sadece verileri yükleyerek akıllı bilgisayarlar yapmayı umdular. Sonuç olarak bir bekleme dönemi oldu.

Rönesans Dönemi (1970-1975): Çok hızla artacak gelişmelerin önünün açıldığı dönem olmuştur. Yapay zekâcılar, hastalık teşhisi gibi sistemler geliştirdiler. Bugünkü açılımların temelleri oluştu.

Ortaklık Dönemi (1975-1980): Yapay zekâ araştırmacıları, dil ve psikoloji gibi diğer bilim dallarından da yararlanmaya başladılar.

Girişimcilik Dönemi(1980-?): Yapay zekâ, laboratuvarların dışına çıkarılarak, gerçek dünyanın ihtiyaçlarına göre çok daha kompleks uygulamalarla düşünülmüştür. Hâlen de devam eden bir dönemdir.

Şekil 1’de yapay zekânın kronolojik açıdan tarihçesi (Arslan, 2020, s. 78), yer almaktadır:

Şekil 1: Yapay Zekânın Kronolojik Tarihi

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) ve İkinci Dünya Savaşı (1939-1945) sona erdikten sonra 1950'li yıllardan itibaren teknolojik gelişmelere ağırlık verilmeye başlanmıştır, 2019 yılında covid-19 salgının ardından özellikle de 2022 yılından sonra yapay zekânın popülerliği, 2019 yılında covid-19 salgının ardından özellikle de 2022 yılından sonra artmıştır ve birçok disiplini etkisi altına almayı başarmıştır.

Eğitim alanı da yapay zekânın bu gelişiminden etkilenmiştir. Bu kapsamda ülkelerin eğitim politikasında yapay zekâ yer verilmeye başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı da yapay zekânın önemine dikkat çekmek amacıyla 2024 yılında Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları Uluslararası Forumu Raporunu yayımlanmıştır. Bu rapora göre eğitimde yapay zekâ teknolojileri ve sistemleri 6 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar şunlardır:

1. Merkezî Yönetim Sistemlerinde Yapay Zekâ Kullanımı
2. Sanal ve Artırılmış Gerçeklik Ortamlarında Yapay Zekâ Kullanımı
3. Uyarlanabilir ve Kişiselleştirilmiş Öğrenme Sistemleri
4. Yapay Zekâ ve Eğitimde Veri Analitiği: Öğrenci Performansının İyileştirilmesi İçin Veri Tabanlı Yaklaşımlar
5. Dil İşleme ve Öğrenme Analitikleri
6. Sanal Öğrenme Asistanları ve Değerlendirme Sistemleri: (MEB, 2024, ss. 32-33).

Yapay zekâ teknoloji ve sistemlerinde sınıflandırmaya gidilmesine rağmen forum katılımcılarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre eğitimde henüz yaygınlaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.Yapay Zekâ Üzerine Bilimsel Çalışmalar

Bilim, üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır; doğa bilimleri, sayısal bilimler ve sözel bilimler. Bilimin, hemen hemen her dalında yapay zekâ alanında çalışmalar yapılmıştır ve hâlâ daha yapılmaya devam etmektedir.

Doğa bilimlerinde, yapay zekânın etkisi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Celayir ve Aslan (2025, s. 35), yapay zekânın biyomedikal araştırma ve uygulamalardaki rolünü incelemişler, sağlık hizmetlerinde yenilikçi çözümler sunma potansiyelini ortaya koymayı amaçlamışlar ve yapay zekânın yeni ve özgün kullanım alanlarını tespit etmeye çalışmışlardır.

Yapay zekânın sağlık alanındaki etkisinin incelendiği bir çalışmada (Nogales, García-Tejedor, Monge, Vara & Antón, 2021); onkoloji, enfeksiyon, travmatoloji, radyoloji, kardiyoloji, anesteziyoloji, nöroloji, dermatoloji, oftalmoloji, iç hastalıklar, pnömoloji, gastroloji, genel, jinekoloji, yüz cerrahisi, radyoterapi, endokrinoloji ve Çin ilaçları alanında etkili olduğu saptanmıştır.

Sayısal bilimlerde, yapay zekâ üzerine yapılan araştırmalar mevcuttur. Topal, (2017, s. 1340), kimilerince modern bilgisayar teknolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Alan Turing'in toplumbilimsel düşününün izini sürmeyi amaçladığı çalışmasında, yapay zekâ örneğine odaklanmıştır. Bu örneği, C. W. Mills'in toplumbilimsel düşün analizi kapsamında incelemiştir.

Sosyal bilimlerde de yapay zekânın etkisi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Seyrek, Şahin, Yıldız, Türkmen ve Emeksiz'in (2024), öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımına yönelik algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında, genç yaştaki öğretmenlerin yapay zekâ araçlarını derslerinde daha sık kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yapay zekâyı derslerinde sık sık kullanan öğretmenlerin, yapay zekânın daha çok soru hazırlama, içerik oluşturma, etkinlik hazırlama, veri analizi ve başarı takibi alanlarında tercih ettiklerini ifade ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Yapay zekâ ile dil bilimi alanının alt dallarından biri olan doğal dil işleme, insanların konuştukları dilin, bilgisayarla uyumunu en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan bir teknolojidir. Bu teknolojiyle, dili baz alarak geliştirilen yazılım kodları aracılığıyla yeni içerikler üretilir. Doğal dil işleme ile çok sayıda içerik üretilebilmesi mümkündür ancak dünyadaki gerçekleri tarafsızca yansıtabildiği kadar etkisini sürdürecektir. Aynı zamanda üretilen içeriklerin

manipülasyonu ve olası tehditlere açık hâle gelmesi sonucu günümüzdeki etkisini gelecekte kaybetme ihtimali de bulunmaktadır.

Yapay zekânın “akıllı bir program/depolama” ve “insan gibi tepkiler” verebilme özellikleri ön plana çıkarılarak günümüzde gündemi epey meşgul eder bir hâl almıştır. Ancak yapay zekâ, Amerika’da 1950 yılında ortaya çıkmış 1972 yılında eğitimde yardımcı rol üstlenerek öğrenme platformlarıyla desteklenmeye başlanmıştır. 2025 yılında dünya genelinde birçok alanda etkisi tartışılmaya başlanmış bunun beraberinde görsel olarak bireylerin çocukluklarını canlandırması ya da tarihe damga vuran isimleri canlandırması bakımından bilimle ilgisi olmayan birçok insanın da dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Yapay zekânın ilgilendiği alanlar, üç başlıkta toplanabilir. Bunlar, veri tabanlı (data-based), mantık tabanlı (logic-based) ve bilgi tabanlı (knowledge-based) yapay zeka yaklaşımlarıdır (Arslan, 2020, s.81).

Doğa bilimleri, sayısal bilimler ve sosyal bilimler dâhil olmak üzere yapay zekâ, hangi bilim dalında kullanılırsa kullanılsın, bilimsel dürüstlüğüne kaybolmasına ve bilime olan inancın yitirilmesine mahal verecek eylemlerde kullanılmamalıdır.

3.Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları

Yapay zekânın eğitimde öne çıkan uygulamalardan biri, akıllı öğretici sistemidir. 1960-1970’li yıllarda bilgisayar destekli öğrenme uygulamalarından biri olan Plato, Amerika’daki İllinois Üniversitesi tarafından uygulamaya geçirilmiştir. Bu sistem, eğitimde interaktif öğrenmenin yolunu açmıştır.

Yapay zekâ, eğitim alanında öğrencilere istedikleri yer ve zamanda eğitim alma imkânı sunmaktadır.

Yapay zekânın üretimlerinden biri de sohbet robotlarıdır. Sohbet robotları, eğitim boyunca öğrencilerle iletişim hâlinde olmaktadır. Bu iletişim, aynı zamanda interaktif öğrenme ortamını sağlamaktadır.

Yapay zekâ, öğrencilere, bireysel öğrenme planı sunmaktadır. Yâni, bireysel öğrenmeyi desteklemektedir. Bu kapsamda bireysel öğrenmeye dayalı algoritmalara da sahiptir. Bu algoritmalar, öğretmen desteğini ortadan kaldırmakta ve bireyin bilgiyi, kendi kendine öğrenmesine teşvik etmektedir.

Yapay zekâ, öğrencilerin eğitim aldıkları konulara yönelik ödev soruları hazırlayabilecek yetkinliktedir. Yapay zekâ, öğretmenlerin, ölçme ve değerlendirmeyi baz alarak hazırladıkları soru sistemine benzer sorular hazırlayabilmektedir.

Ödevlerin, ölçme ve değerlendirme öğretmenler tarafından yapılmaktadır ancak ödevlerin değerlendirme yapay zekâ ile de mümkündür. Ödevlere, not verebilen yapay zekâ, bu anlamda da öğretmen desteğine olan ihtiyacı ortadan kaldırmaktadır.

Öğrenciler, nasıl ki sınav puanlarıyla başarı durumlarını öğrenebiliyorsa yaptıkları ödevlerden aldıkları geri bildirimle öğrenme sürecini test etme imkânı bulmaktadır. Ödevlerin geri bildirimi çoğu zaman öğretmenlerin de vaktini alan ve hassasiyetle yaklaşmaları gereken bir değerlendirme sürecidir. Yapay zekânın, ödevlere dair geri bildirim vermesi öğretmen yardımına duyulan ihtiyacı da ortadan kaldırmaktadır.

Eğitimin idarî kanadı, çoğu zaman bürokrasiye dayalı yazışmaları içermektedir. Bu yazışmalar da dikkatle yürütülmesi gereken bir süreçtir. Yapay zekâ, eğitimin idarî kanadına da yardımcı olmakta idarî görevleri otomatik olarak algılayabilme ve çözüm üretebilme donanımına sahiptir.

Özetle, eğitim yoluyla bireyde kazandırılmak istenilen davranışların edinimi sürecine yapay zekâ, katkı sağlayabilecek yetkinliktedir. Aynı zamanda eğitimde yapay zekânın kullanımı modern bir öğrenme sürecinin de kapısını aralamıştır.

Alaybeyoğlu, Alaybeyoğlu, Tekath, Tekatlı ve İçer (2024, ss. 14-16), eğitimde kullanılan yapay zekâ uygulamalarını 10 başlık altında sınıflandırmıştır. Bu uygulamalar şunlardır: Udemy IBM Watson, Dreambox Learning, Duolingo, Edmentum, edX, Teacherkit, Carnegie Learning, Khan Academy ve Century Tech.

Eğitimde kullanılan yapay zekâ uygulamalarının 1972 yılından bu yana geliştirildiğini söylememiz mümkündür bu eğitim uygulamaları ve faaliyet gösterdikleri alanlar ise şunlardır:

IBM: 1972 yılında Amerika'da kurulmuş, bilgi teknolojileri ve danışmanlık hizmeti sunan bilişim teknolojisi şirketlerinden biridir. Kuantum hesaplama, bulut depolama, bulut bilişim, bulut veri tabanı ve yapay zekâ gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

Carnegie Learning: 1998 yılında Amerika'da kurulmuş, matematik, yabancı dil, uygulamalı bilimler, K12 eğitim hizmeti sunan, özel ders ve profesyonel öğrenmeyi destekleyen bir yazılım şirkettir.

Edmentum: 2000 yılında Amerika'da kurulmuş, bireysel eğitimi destekleyen bir hizmettir. Öğrencilerin mezuniyetlerinin ardından kariyerlerini planlamalarına da yardımcı olmaktadır.

Dreambox Learning: 2006 yılında Amerika’da kurulmuş, ilkokul, ortaokul ve lisedeki matematik eğitimi ile ilkokuldan liseye kadar okuma eğitimine dair eğitim sunan çevrimiçi bir yazılım sağlayıcısıdır.

Khan Academy: 2006 yılında Amerika’da “Herkes, her yerde, dünya standartlarında, bedelsiz eğitim!” sloganıyla kurulmuştur. Ders videoları, alıştırmalar, bireysel öğrenmeyi destekleyen, öğrencinin seviyesini tespit edebilen ve hem öğretmene hem de öğrenciye öğrenme verilerini raporlama hizmeti sunmaktadır.

Teacherkit: 2009 yılında Amerika’da kurulmuş, sınıf yönetimini kolaylaştıran, öğrencilere notlarını kaydetme kolaylığı sağlayan ve velilerle iletişim kurabilme olanağı tanıyan bir eğitim platformudur.

Udemy: 2010 yılında Amerika’da kurulmuş, “Dünyanın dört bir yanından 16.000’den fazla şirket ve milyonlarca öğrencinin güvendiği platform!” sloganıyla öne çıkan bir öğrenme platformudur. Sertifika hazırlığı, web geliştirme gibi hizmetler de sunmaktadır.

Dualingo: 2011 yılında Amerika’da kurulmuş, “Bir dil öğrenmenin dünyadaki en iyi yolu!” sloganıyla öne çıkan bir dil öğrenme platformudur. Türkçe, İngilizce, Almanca gibi yabancı dil öğrenmek isteyenlerin kullandığı bir platformdur.

edX: 2012 yılında Amerika’da kurulmuş, herkesin becerisine, öğrenme hızına uygun eğitim imkânı sunulmakta ve eğitim almak istedikleri konuya dair online eğitim hizmeti verilmektedir.

Watson: 2013 yılında Amerika’da kurulmuş, IBM tarafından geliştirilen ve doğal dilde sorulan sorulara yanıt vermek amacıyla tasarlanan bir yapay zekâ programıdır.

Century Tech: 2013 yılında İngiltere’de kurulmuş, okulların ve üniversitelerin yapay zekâ desteğiyle eğitim alabilmelerini destekleyen bir platformdur.

ChatGPT: 2022 yılında Amerika’da kurulmuş, diyalog kurmada uzmanlaşmış üretken yapay zekâ sohbet robotudur. Eğitimde, dil alanında kullanımı tercih edilmektedir.

Durmuş Öz ve Gün (2024), ChatCPT’nin ortaokul Türkçe 6.sınıf öğrencilerine dair sunmuş olduğu yaratıcı yazma etkinlikleri (hayal gücüne dayalı yazma, mektup yazma, gizemli hikâye yazma, alternatif sonlar, karikatür hikâyesi oluşturma, farklı bakış açılarından yazma, reklam yazma, alternatif evren oluşturma) önerileri kapsamında çalışma bir yürütmüşlerdir.

Özellikle 2035 yılından sonra eğitimde öğretmenlerin yerini, yapay zekânın alacağına dair öngörüler mevcuttur. Bu kapsamda İngilizce öğretmek için “Engkey” robotu ile etik felsefe eğitimi için “Bina48” robotu üretilmiştir. Bu robotlar, öğrencilere eğitim vermiştir. Ancak bu eğitimler, öğrenciler ve öğrencilerin ebeveynleri tarafından henüz beklenen ilgiyi görmemektedir.

Eğitimde kullanılması planlanan yapay zekâ robotları, öğretmenlerin duygu durumunu yansıtan etkilere ve öğrencilerin bu duyguları anlamlandırarak verdiği tepkilere, yanıt veremez. Bu kapsamda yapay zekâ robotlarının, günümüzde insan gücünü azaltacağı söylene de henüz bu görevi tam olarak üstlenecek etkiye sahip değildir.

4.Yapay Zekânın Türkçe Eğitimindeki Etkisi

Yapılan alanyazın taramasında yapay zekânın, Türkçe eğitimi üzerindeki etkisine dair araştırmaların olduğu saptanmıştır.

İşöz ve İşöz (2024, s. 987), Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu, yapay zekâ ile alakalı ilişkilendirebilme, tutum, teorik bilgi ve uygulama bilgisi boyutlarında ortalamanın üzerinde bilinç düzeyine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Karagöl ve Yıldırım Bilgen (2025, s. 356), Türkçe eğitimcilerinin içerik üretimi ile ders materyali hazırlığı süreçlerinde ve öğretmenlerin iş yükünü azaltmada yapay zekânın büyük bir fayda sağladığını ancak öğretmenlerin motivasyon eksiklikleri nedeniyle bu teknolojiye tam anlamıyla yararlanamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca (2025, s. 358), Web of Science veri tabanında gerçekleştirdikleri taramada; konuşma becerisi 57 (%63), dinleme becerisi 17 (%19), yazma becerisi 11 (%13) ve okuma becerisi üzerine yalnızca 4 (%5) çalışma yapıldığını, en fazla konuşma becerisi üzerine yoğunlaşıldığını tespit etmişlerdir.

Yapay zekânın, hem Türkçe öğretmenlerine hem de Türkçe dersini alan öğrencilere sağladığı katkılar bulunmaktadır. Öncelikle Türkçe öğretmenlerine sağladığı katkılar şunlardır:

1.Yapay zekâ, Türkçe öğretmenlerinin günlük, haftalık ve yıllık programlarını ayarlamalarına yardımcı olabilir. Böylece yapay zekâ, Türkçe öğretmenlerinin iş yükünü azaltabilir ve öğretmenlere zamandan tasarruf etmelerine yardımcı olabilir.

2.Yapay zekâ ile Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin Türkçe öğrenme ihtiyaçlarını belirleyebilir.

3.Yapay zekâ aracılığıyla, Türkçe öğretmenleri, öğrenme sürecini zenginleştiren etkinlikler hazırlayabilir. Etkileşimli öğrenme imkânı sunarak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde aktif rol almalarını sağlayabilir. Ancak öğrencilerin pedagojik açıdan gelişimlerine katkı sağlayacak doğrultuda etkinlikler hazırlamalıdır.

4.Yapay zekâ ile Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin Türkçe öğrenme performanslarını açığa çıkarabilir. Böylece öğrenciler, performanslarını görerek Türkçe dersindeki eksiklerini fark edebilirler ve eksik oldukları konulara göre çalışma metotlarını belirleyebilirler.

5.Öğretmenlerin, yapay zekâ ile Türkçe dersinin devam durumunu takip etme süreci kolaylaşabilir.

6.Yapay zekânın, Türkçe derslerinde kullanılmasıyla birlikte sistemin öğrenme üzerindeki etkisine dair alınacak dönütler doğrultusunda öğretmen-öğrenci ve öğretmen-veli ilişkisi yeniden yapılandırılmasını gerekli kılabilir.

Türkçe derslerinde yapay zekânın kullanılmasının öğrencilere sağladığı katkılar şunlardır:

1.Yapay zekânın sunduğu öğrenme asistanıyla öğrenciler, farklı türde Türkçe metinler okuyabilirler. Aynı zamanda Türk ve dünya edebiyatı yazarlarının kaleme aldığı eserleri dinleyebilirler.

2.Yapay zekâ, öğrencilerin Türkçe öğrenme stillerine uygun öğrenme ortamı sunabilir. Bu durum da öğrencilerin, öğrenme stillerine uygun eğitim almasını sağlayabilir böylece yapay zekâ, Türkçe dersinde öğrencilerin, başarı performanslarının yükselmesine yardımcı olabilir.

3.Yapay zekâ, öğrencilerin ders dışında Türkçe çalışırken zamanlarını tasarruflu kullanmalarını sağlayabilir.

Türkçe eğitimi alanında hem öğretmene hem de öğrenciye yarar sağlayan yapay zekânın yararları olduğu kadar zararları da mevcuttur. Bu zararları şunlardır:

1.Yapay zekânın eğitimde nasıl ve ne kadar kullanılması gerektiğine dair bir belirsizlik söz konusudur. Dersin dağılımında yapay zekânın bu dağılımdaki oranı belirlenmediği takdirde eğitimden verim alınmasını olumsuz yönde etkileyebilir.

2. Öğrencilerin, yapay zekâyı yoğun kullanmaları sonucu, duygusal tepkileri azalabilir, bu durum sınıf arkadaşlarıyla etkileşimi azaltabilir ve sosyalleşmelerini olumsuz yönde etkileyebilir.

3.Yapay zekâ destekli tasarlanan robotlarla, Türkçe dersini alan öğrencilerin ana dillerine olan sevgileri, duygusal bağlılığı vb. psikolojik faktörler üzerinde olumsuz etki bırakabilir.

4.Yapay zekânın, bireysel öğrenmeyi destekleyen algoritmaları, öğrencileri uzun süreli yalnızlığa itebilir.

5.Yapay zekânın yoğun kullanımı öğrencilerin duygusal gelişimlerinin yavaşlamasına neden olabilir. Sosyal çevrelerine karşı zamanla çekingen bir ruh hâline bürünebilirler. Duygu durumlarını paylaşmadıkları için kaygıları yüksek olabilir ve bunun beraberinde getireceği buhranı arttırabilir. Hislerinden, duygu ve düşüncelerinden arınmış ya da tepkisiz kalan bir insanın hiç şüphesiz bu durum sağlığını da etkileyecektir. En nihayetinde insan düşünemediği kadar ruhuyla ve hissettiği duygularla bir bütündür.

5.Yapay Zekâ Ne Değildir?

Yapay zekâ, ilkökul, ortaokul ve lisede Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin, sınav sorularını hazırlama makinesi değildir.

Üniversitede Türkçe eğitimi alanında görev alan akademisyenlerin, akademik makale yayımlarını hazırlama aracı değildir. Ancak düşünceleri veya hipotezleri kurgulama alanında yararlanılabilir.

Türkçe eğitimi alanında akademik araştırmalar yapan bir akademisyen, eserlerinde yapay zekânın ürettiği içeriği değil kendi düşüncelerini kaleme almalıdır.

Yapay zekâ, Türkçe dersi alan öğrencilere anket yapmak isteyen bir akademisyenin, komut vererek hayalî bulgular üretme yeri değildir. Bizzat saha araştırmasını yerinde yapmalıdır.

YÖK (2024, s. 5), yapay zekânın “Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber” göre bilimsel araştırma ve yayınlarda kullanımını etik boyut kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda; veri analizi, literatür taraması, kaynakların düzenlenmesi ile dil bilgisi ve yazım kontrolü, çeviri gibi alanlarda yasal ve etik açıdan sorumluluğun alınması gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu kapsamda yapay zekânın, tez, makale ve bildiri hazırlama sürecinde olası etik ihlallerin önüne geçilmesi durumunda idarî ve hukukî yaptırım yolu açıktır.

Türkiye’de henüz yapay zekâyla ilgili bir mevzuat bulunmamaktadır. Ancak yapay zekânın, intihal niteliğinde kullanımına dair yaptırımlar mevcuttur. Bu durum, güncel mevzuatta, “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine” tabidir (YÖK, 2024, s. 20).

Türkçe derslerinde yapay zekâ kullanımından önce öğrencilerin temel etik değerler konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Öğrencilere, yapay zekânın; şeffaflık, dürüstlük, özen ve adalet ilkelerine aykırı kullanımı sonucu doğabilecek cezaî yaptırımlar konusunda bilgi verilmelidir.

Bu teknolojilerin eğitimde bir araç olduğu zamanla bu teknolojilerin yerini başka teknolojilerin alacağı ancak eğitimde, öğrencinin karakter gelişiminin değerli olduğu ve sorumluluk bilincinin önemi aşlanarak kendi görevlerini, kendilerinin yerine getirmeleri gerekliliğine dikkat çekilmelidir.

Yapay zekâ; ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversitede eğitim alan bir öğrenci için ödev yapma aracı değildir. Yapay zekâyla Türkçe ödevini yapan bir öğrencinin, bilimsel doğruluk ve dürüstlüğü gölgede bırakarak, etik değerlere aykırı davranışlara yol açabileceği bilinciyle hareket etmesi ve disiplin cezasına mahal verecek davranışlardan kaçınması gerekmektedir.

Yapay zekâ, Türkçe dil bilgisi kurallarının ezberlendiği bir araç değildir. Ancak yapay zekâ ile hazırlanan metinler üzerinden dil bilgisi kurallarının sezdirilmesine yer verilebilir.

Yapay zekâyı en çok Türkçe yazma becerilerinin edinimi sürecinde dikkat etmek gerekmektedir. Çünkü öğrenciler, düşünce konularını yapay zekâyı vererek, kendilerine Türkçe yazma metinleri hazırlamalarını istemektedir. Bu durum, eğitimde kazandırılması istenilen bir davranış değildir. Öğrencileri, hazırcılığa sevk etmektedir.

Yapay zekâ, öğrencinin akademik performansını ortaya çıkarmaya katkı sağladığı ölçüde faydalıdır. Yapay zekâdan düşünceleri kompoze etmesi istenebilir ancak kompoze edilen düşünceler üzerine oluşturulacak metni, bilfiil öğrencinin kaleme alması gerekmektedir.

Yapay zekâ programları öğrencilerin yaratıcı düşünmesine ket vurmamalı, öğrencilerin dikkatini azaltacak boyutta kullanımına karşı sınırlandırma getirilmelidir.

Öğrencilerin yapay zekâyı, Türkçe bilişsel becerilerini zayıflatarak düzeyde kullanımının önüne geçilmeli, bu süreç ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından takip edilmelidir.

Henüz yaygın olmasa da bazı üniversitelerde uzaktan eğitimle yapay zekâ ile akademik yazma eğitimi verilmektedir (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, 2025; İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, 2025). Bu eğitimle akademisyenlere, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yapay zekâ teknolojilerini akademik yazım süreçlerinde etkili bir şekilde kullanma becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu eğitimler, akademik yazmanın

temelleri ve yapay zekâ, notion ile proje takip ve metin geliştirme, literatür tarama teknikleri, akademik veri işleme araçları, etik kurallar çerçevesinde ele alınmaktadır.

Türkçe eğitimi veren her üniversitenin, aynı hız ve donanımda yapay zekâ uygulamalarına dönük çalışmaları henüz mevcut değildir lakin geliştirilmektedir.

Yapay zekâ alanında Türkçe öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilebilir. Yapay zekânın etik ilkeler çerçevesinde kullanımına dair seminer düzenlenebilir.

Eğitim Fakültesinde öğrenim gören Türkçe öğretmeni adaylarına, yapay zekâ ile Türkçe öğretimi kapsamında seçmeli ders seçeneği sunulabilir.

Yapay zekânın Türkçe eğitimi alanında etkili kullanımını arttırmak için akademik araştırmalar yapılabilir. Yapay zekânın, ilkökul ve ortaokul Türkçe derslerinde yaş, cinsiyet vb. faktörlerle ilişkisine dair deneysel araştırmalar yapılabilir. Yapay zekânın eğitimde etkili olduğu alanlar belirlenebilir ya da eğitimde hangi eksiklikleri gidereceğine dair araştırmalar yürütülebilir.

Türkçe eğitiminde, öğrencilerin ihtiyaçları ve talepleri gözetilerek yazılımlar geliştirilmelidir. Öğrencilerin, okul dışında bilgiye nasıl ulaştıkları, hangi öğrenme platformlarını kullandıkları ve öğrenme ortamları saptanmalıdır. Yapay zekânın kullanımı öğrencilerin, eğitim ve öğretim faaliyetlerini kolaylaştırmada yardımcı görev üstlenebilir.

Önümüzdeki yıllarda, yapay zekâyla birlikte özellikle telefonlarda kişisel asistan kullanımının yaygınlaşacağı, sosyal medyayla algı yönetiminin artacağı, tamamen insansız fabrika üretimlerinin faaliyete geçeceği, sürücüsüz taksi vb. araçların yaygınlaşacağı, zeki/akıllı kent-şehir uygulamalarına geçileceğinden öngörülmektedir.

Ancak tüm teknolojik gelişmeler geçmişte de olduğu gibi günümüzde de insan tekelindedir. Teknolojik araçlara ne kadar yetki ve sorumluluk verilirse verilsin duygularıyla yaratılan insanların, bu araçlarla tepkilerini yitirmesi söz konusu olmayacaktır.

Her ne kadar insanların, robotların kölesi hâline geleceği gibi çekinceler günümüzde dile getirilse de 1950 yılından 2025 yılına kadar yaşanan teknolojik değişimlerde insanların psikolojik duygu durumlarından soyutlanarak yaşamlarını idame ettirmediği de bir gerçektir.

Kaynakça

- Alaybeyoğlu, M., Alaybeyoğlu, S., Tekatlı, N., Tekatlı, N. ve İçer, M. (2024). Eğitimde yeni bir dönem: Yapay zekâ destekli öğrenme ortamlarının potansiyeli. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 10(45), 9-18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685045>
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Celayir, N. ve Aslan, A. (2025). Biyolojik alanlarda yapay zekâ: İnovasyonlar ve pratik uygulamalar. *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 37(1), 35-43.
- Durmuş Öz, B. ve Gün, M. (2024). Türkçe eğitiminde yapay zekâ kullanımı: ChatCPT örneği. *International Journal of Language Academy*, 12(3), 98-119. DOI: 10.29228/ijla.76804
- İçöz, S. ve İçöz, E. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(3), 989-1001. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10909458>
- İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa (2025). *Yapay zekâ araçları ile akademik yazma eğitimi*. İstanbul. <https://sem.iuc.edu.tr/egitimlerimiz/yapay-zeka-arac-lari-ile-akademik-yazma-egitimi/> sayfasından 16.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (2025). *Etili makale yazma teknikleri ve yapay zekâ*. İzmir. <https://iyte.edu.tr/etkinlikler/etkili-makale-yazma-teknikleri-ve-yapay-zeka/> sayfasından 16.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Karagöz, E. ve Yıldırım Bilgen, D. (2025). Türkçe eğitiminde yapay zekâ kullanımı: Türkçe eğitimcileri yapay zekâ hakkında ne düşünüyor? *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(2), 356-374. DOI: <https://doi.org/10.16916/aded.1611540>
- MEB, (2024). *Eğitimde yapay zekâ uygulamaları uluslararası forumu raporu* (24-25 Mayıs 2024). İstanbul: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Nogales, A., García-Tejedor, Á. J., Monge, D., Vara, J. S. & Antón, C. (2021). A survey of deep learning models in medical therapeutic areas. *ArtifIntell Med*, 112: 102020. DOI: 10.1016/j.artmed.2021.102020
- Pirim, H. (2006). Yapay zekâ. *Journal of Yasar University*, 1(1), 81-93.
- Seyrek, M., Şahin, A., Yıldız, S., Türkmen, M. T. ve Emeksiz, H. (2024). Öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımına yönelik algıları. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 11(106), 845-856. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11113077>
- Total, Ç. (2017). Alan Turing'in toplumbilimsel düşünü: toplumsal bir düşünce olarak yapay zekâ. *DTCF Dergisi*, 57(2), 1340-1364. DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001565

YÖK (2024). *Yükseköğretim kurumları bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerinde üretken yapay zekâ kullanımına dair etik rehber*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.